

**[„ÎN FINE PRECEDENTUL...”] – de
Mihai Eminescu [17 decembrie
1882]**

În fine precedentul e creat.

Tribunalul de Ilfov secția I s-a pronunțat asupra cestiunii competenței în procesul Ciurcu. Președintele d. Costescu și judecătorul d. Carp au respins declinarea de competență și a ordonat examenul de fond; singur d. A. Eustatiu a fost, din contra, de părere a se admite excepțiunea de incompetență.

Știm că românii au libertatea de a gândi, a vorbi, a scrie, a tipări orice doresc; libertate garantată prin Constituție. Pentru ceea ce gândim și credem, pentru ceea ce zicem nu ne așteaptă rugul închiziției, pentru ceea ce tipărim nu ne așteaptă revocare cu de-a sila, cum i s-a impus lui Galilei.

Se poate oare pretinde că o aserțiune tipărită cauzează cuiva o pagubă materială legitimă?

Dacă aserțiunea e adevărată, adevărul n-are, nu poate avea pedeapsă, nici poate cu drept cuvânt să păgubească pe cineva. Când o aserțiune adevărată aduce cuiva pagubă, acela merită s-o aibă, activitatea aceluia e atunci desigur nelegitimă, reprobata fie de legile pozitive, fie de morală, și nu vedem cum un adevăr, de orice fel ar fi și orice materie ar privi, poate fi întâmpinat de cereri de despăgubire sau de pedeapsă.

Dar aserțiunea e calomnioasă? Atunci cel atins poate cere despăgubire. Ceea ce susținem însă este că, în materie de presă, nu are tribunalul dreptul de-a caracteriza o aserțiune, nu are dreptul de a cerceta dacă ea este adevărată, deci exemptă de penalitate sau calomnioasă, deci meritând penalitate și dând loc la despăgubiri.

Acțiunea penală e aci cea de căpetenie; de la hotărârea ei atârnă accesoriul despăgubirii. Până a nu se decide dacă aserțiunea este sau nu o calomnie, până a nu se caracteriza ca atare, nu poate fi vorba de accesoriu, pentru că, pe cât timp o sentență nu s-a dat – și numai jurații o pot da – există prezumpțiunea că aserțiunea încriminată e adevărată. Adevărul neavând pedeapsă, nu poate cauza daune legitime.

Nu ni se vorbească de cazuri analoge, de crime ce se judecă de jurați și cari dau loc la cereri de despăgubire înaintea tribunalului. Acele crime sunt fapte constante sau constatate. O aserțiune însă, pentru a deveni calomnioasă, trebuie declarată ca atare de către cel ce se cuvine și aceasta nu se poate face decât adresând juraților întrebarea dacă aserțiunea merită sau nu numele de calomnie. Tribunalul nu poate prejudeca. Precum nu poate declara de criminal pe cel ce n-a fost încă judecat de jurați, tot astfel nu poate numi calomnioasă o aserțiune care n-a fost numită astfel prin o sentință a juraților.

Precum pentru prevenit, înainte de-a fi condamnat, există prezumpțiunea că e nevinovat, tot astfel pentru orice aserțiune tipărită există presupunerea că e adevărată, deci nevinovată, înainte de-a se statua contrariul de judecătorii ei firești.

Tribunalul ar fi competent numai într-un caz și acesta este: ca o aserțiune adevărată să poată cauza o pagubă legitimă cuiva și să poată trage după sine o cerere de despăgubire, asemenea legitimă. Dar aceasta e inimaginabil. Căci dacă aserțiunea e adevărată, paguba nu poate fi legitimă și nici cererea de despăgubire; dacă nu-i adevărată, e o calomnie, dar caracterul de calomnie nu i-l pot atribui decât jurații.

Insistăm atât de mult asupra acestui punct pentru că precedentul poate avea urmări incalculabile. Orice aserțiune, orice apreciație scrisă sau tipărită poate cauza pagube cuiva. Dar un zugrav nu are talent, își espune tablourile și-o constatăm aceasta prin critică tipărită? Proces de despăgubire. Nu-și poate desface tablourile; l-am discreditat. Dar o cântăreață n-are glas și o arătăm aceasta? Proces de despăgubire; nu se poate angaja; am discreditat-o. Dar o bancă angajează banii clienților ei în afaceri problematice ori hazardate; o descoperim? Despăgubire, căci nu mai poate face treburi. Și așa în infinitum. Ca să arătăm ce puțin temeinică e o asemenea interpretare, vom cita un caz anecdotic din

Grecia. Un cleft care pretindea a fi comis acte eroice în războiul Independenței a cerut pensie de la Cameră. Camera ar fi fost dispusă de-a i-o vota dacă o gazetă nu s-ar fi ridicat contra. L-a discreditat. Acesta a adresat tribunalului o cerere de despăgubire. Dacă gazetarul nu scria, pensia era să se voteze; prin aserțiunea însă că n-o merită cleftul a fost păgubit. Nu știm ce va fi decis tribunalul; știm însă că cleftul i-a tras gazetarului o bătaie. Precum se vede cazul e tragic.

Nu trebuie să uităm înainte de toate că regimul libertății presei este o derogare de la dreptul comun. Presa poate comite tot soiul de delictе cari, dacă nu s-ar fi făptuit pe hârtie și prin tipar, ar fi de competența tribunalelor ordinare. Calomnie și injurie prin viu grai se judecă de tribunal; calomnie și injurie prin presă – de jurați. Pagubele ce rezultă din delictе ordinare se judecă de tribunalele ordinare; pagubele de pe urma delictelor de presă – de jurați. Constituția franceză, care prescrie anume aceasta, nu e decât consecuentă cu sine însăși; ea trage numai în scris o concluzie care se 'nțelege de sine și care rezultă în mod firesc din chiar principiul libertății presei.

Daca Constituția noastră nu se exprimă tot astfel nu trebuie să uităm că nu intenția legiuitorului nostru a fost de a sustrage presa de sub judecătoria ei naturali, ci că, deprinși a copia cum suntem, am copiat textul belgian. Textul l-am copiat; controversa eventuală, intențiile eventuale, mai mult sau mai puțin probabile, ale legiuitorului belgian nici n-au trecut prin mintea legiuitorului nostru, precum n-a gândit în acel moment la opinia respectivă a împăratului Chinei.

Repetăm încă o dată: nu vorbim aci ca amici ai libertății absolute de presă. Sunt poate lucruri pe cari noi înșine am voi să le vedem respectate și a căror cruntă batjocorire, cu părere de rău, am văzut-o recompensată cu Bene-merenti. Nu amici ai presei; dar datori suntem a menține înțelesul pe care Constituția 'l are. Dar ne convine această libertate, dar nu

ne convine – nu aceasta e în cestiune. Pe cât timp Constituțiunea zice așa și nu altfel, pe cât timp judecata asupra cuvântului tipărit în anume condiții aparține juraților nu putem admite nici din cauză de oportunitate, nici prin explicațiuni subtile competența altor judecători.

Dar – se zice – presa noastră abuzează; ea nu se mulțumește numai cu combaterea personalității publice, atinge viața privată a oamenilor. O, n-o face în măsura în care s-ar cuveni.

Într-o societate onestă, viața oamenilor, în genere, trebuie să fie astfel încât casa lor să poată fi de sticlă. Când s-ar ști din ce cuiburi de pupăză iese multe din ilustrațiunile politice, ele n-ar mai fi ilustrațiuni. Licența presei, orice s-ar zice, nu e decât urmarea firească a licenței de moravuri publice și private. Într-o țară în care trădarea se decorează, afacerile Warszawsky se bucură de impunitate, reputația de-a fi vicios și desfrânat nu închide cuiva nici o ușă, la orice palat ar fi, presa nu poate fi decât cum este. A-i închide gura prin asemenea măsuri ar fi numai a înainta ipocrizia, a arunca un văl de ochii lumii asupra putrejunii sociale.

E prea adevărat că am văzut și nume oneste târâte în noroi pe când desfrâul trecea cu ochi bisericosi, mascând sub aparențe ipocrite mlaștina inimii. Dar aceasta s-a întâmplat mai rar și, dacă s-a întâmplat, o mărturisim, oamenii onești din această țară au un defect fundamental, apatia, care se răzbună asupra lor.

Demult oamenii de bine ar fi trebuit să formeze o ligă de regenerare națională, demult ar fi trebuit să se opui licenței în toate: fie aceea în familie, fie 'n biserică, fie 'n societate, fie 'n presă. Dar, cu o nepăsare care adeseori se numește lipsă de prejudeții, ei au îngăduit ca fundamentele morale ale vieții noastre, ca bunurile ideale ale poporului lor să fie surpate și măcinate de demagogie și nu e decât firesc ca, în urma caosului intelectual, în urma surpării

oricărei autorități de origine umană sau dumnezească, să urmeze caosul de moravuri, desfrâul, cinismul. Naturile oneste sufăr și ele, dar nu sufăr prin ceea ce fac, ci prin ceea ce-a omis a face.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro